

VRIJHEID VAN MENING OF DISCRIMINATIE? DE ANTIDISCRIMINATIEWET

Arianne Delcroix
13/04/2007

Inleiding

Vrijheid van mening of discriminatie? De grens tussen beiden is vaak moeilijk te trekken. Dit is onlangs nog maar eens gebleken toen Flair, een bekend vrouwenblad, op haar voorpagina 'Flair zoekt man' plaatste. Flair zocht immers een man om haar redactie te versterken. Het Instituut voor de Gelijkheid van Mannen en Vrouwen ging hiertegen in, stellende dat Flair de wet van 1999 betreffende gelijke behandeling van mannen en vrouwen inzake arbeidsvoorwaarden, toegang tot het beroep en de promotiekansen, toegang tot een zelfstandig beroep en aanvullende zekerheidsstelsel geschonden had.

Is de klacht van het Instituut voor de Gelijkheid van Mannen en Vrouwen terecht, of gaat men hier te ver? Het is een moeilijke afweging, waarmee ook de wetgever kampt bij het opstellen van een wet die discriminatie dient tegen te gaan.

In wat volgt zal de antidiscriminatiewet van 25 februari 2003¹ besproken worden en zal ingegaan worden op enkele pijnpunten van de wet.

De antidiscriminatiewet van 25 februari 2003: uiteenzetting van enkele hoofdlijnen²

De antidiscriminatiewet geeft een lijst van gronden, op basis waarvan discriminatie verboden is.

De gronden die in de wet vernoemd worden zijn de volgende: het geslacht, een zogenaamd ras, de huidskleur, de afkomst, de nationale of etnische afstamming, de seksuele geaardheid, de burgerlijke staat, de geboorte, het fortuin, de leeftijd, het geloof of de levensbeschouwing, de huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap of een fysieke eigenschap.³

Deze opsomming is exhaustief. Dit wil zeggen dat enkel discriminatie op basis van deze gronden door de wet verboden wordt.

---

¹ Wet van 25 februari 2003 ter bestrijding van discriminatie en tot wijziging van de wet van 15 februari 1993 tot oprichting van een Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding.

² J. VRIELINK, S. SOTTIAUX, D. DE PRINS, "De antidiscriminatiewet. Een artikelsgewijze analyse.", *NjW* 2003, afl. 23, p. 258 e.v. (Deel I), *NjW* 2003, afl. 24, p. 294 e.v. (Deel II).

³ Artikel 2, §1 Antidiscriminatiewet.

Het Arbitragehof heeft op 6 oktober 2004⁴ geoordeeld dat een limitatieve opsomming van discriminatiegronden niet verantwoord is. Het Arbitragehof stelt dat het niet pertinent is bepaalde discriminatiegronden uit het toepassingsgebied van de wet uit te sluiten en dat er geen enkele verantwoording is opdat een verschil in behandeling op een grond zoals politieke overtuiging of taal, niet het voorwerp kan zijn van de burgerrechtelijke maatregelen waarin de wet voorziet.

Zowel de directe als de indirecte discriminatie vallen onder het toepassingsgebied van de Antidiscriminatiewet. De *directe* discriminatie is een ongunstigere behandeling van iemand die in eenzelfde situatie zit als iemand anders, op grond van één van de beschermde gronden, zonder grondige rechtvaardiging. De *indirecte* discriminatie is er als iemand opzettelijk een schijnbaar neutraal criterium gebruikt om iemand anders te discrimineren. Bijvoorbeeld: een school beslist dat alle kinderen die ze opneemt een bepaalde test moeten ondergaan, wetend dat allochtone kinderen niet zullen slagen voor de test.⁵

Zowel bij directe als bij indirecte discriminatie wordt de mogelijkheid geboden een zogenaamde objectieve rechtvaardiging te geven. Of er al dan niet een objectieve rechtvaardiging is voor de discriminatie zal de rechter beoordelen. De rechter zal afwegen of de bestraffing van de discriminatie niet in conflict komt met bepaalde grondrechten (zoals het recht op vrije meningsuiting).

Naast een algemene bescherming tegen discriminatie, voorziet de antidiscriminatiewet ook in een bescherming van enkele bijzondere verschijningsvormen van discriminatie.

Zo stelt de wet dat het ontbreken van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap een discriminatie (in de zin van de wet) vormt.⁶

De wet beschouwt ook ‘pesterijen’ als een vorm van discriminatie, en wel “wanneer er sprake is van ongewenst gedrag dat verband houdt met de discriminatiegronden dat tot doel of tot gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd”.⁷

In de wet wordt tevens gesteld dat elke handelwijze die erin bestaat om om het even wie opdracht te geven zich discriminerend op te stellen jegens een persoon, groep, gemeenschap of een van hun leden op grond van een van de discriminatiegronden, te beschouwen is als discriminatie.⁸

De Antidiscriminatiewet voorziet zowel strafsancities als burgerrechtelijke sancities. Het zwaartepunt van de wet is gelegen in de burgerrechtelijke bepalingen. Zo zijn bedingen van een overeenkomst die strijdig zijn met de bepalingen van de wet of die bepalen dat partijen bij voorbaat afzien van de rechten gewaarborgd door de wet, nietig. Slachtoffers van discriminatie hebben ook de mogelijkheid om een vordering tot staking in te stellen bij de

---

⁴ Arbitragehof nr. 157/2004, 6 oktober 2004, A.A. 2004, afl. 4, 1767, A.P.M. 2004, afl. 9, 203, A.M. 2005, afl. 2, 154, Journ. Proc. 2004, afl. 489, 21, Juristenkrant 2004, afl. 96, 4, Juristenkrant 2004, afl. 96, 5, Soc. Kron. 2005, afl. 1, 10, T.B.P. 2004, afl. 10, 637.

⁵ J. DE WIT, “Hervorming antidiscriminatiewet op de agenda”, Juristenkrant 2007, nr. 145, p. 7.

⁶ Artikel 2, §3 Antidiscriminatiewet.

⁷ Artikel 2, §6 Antidiscriminatiewet. Hierbij dient wel gezegd te worden dat de verwijzing in artikel 2, §6 naar de discriminatiegronden opgesomd in artikel 2, §1 door het Arbitragehof om reeds vernoemde reden vernietigd is geworden.

⁸ Artikel 2, §7 Antidiscriminatiewet. Ook hier is de verwijzing naar de discriminatiegronden opgesomd in §1 door het Arbitragehof vernietigd.

voorzitter van de rechtbank. Ook wordt aan de rechter de mogelijkheid gegeven om de geconstateerde overtreding openbaar te maken op kosten van de overtreder.

De Antidiscriminatiewet voert ook een belangrijke verschuiving van de bewijslast in. Daar waar volgens de normale regels de eiser het bewijs zal moeten leveren dat de verweerder wel degelijk de wet heeft overtreden, stelt artikel 19, §3 van de Antidiscriminatiewet het volgende: *“Wanneer het slachtoffer van de discriminatie of een van de in artikel 31 bedoelde groeperingen voor het bevoegde gerecht feiten, zoals statistische gegevens of praktijktest, aanvoert, die het bestaan van een directe of indirecte discriminatie kunnen doen vermoeden, valt de bewijslast dat er geen discriminatie is, ten laste van de verweerder.”*

De praktijktest werd ingevoerd om het bewijzen van discriminatie te vergemakkelijken. Rond praktijktesten bestaat er nog steeds veel discussie. In de Antidiscriminatiewet wordt immers gesteld dat de nadere regels voor de uitvoering van de praktijktest in een Koninklijk Besluit zouden bepaald worden. Dit Koninklijk Besluit is er echter nooit gekomen.

Toch is een duidelijke regelgeving hieromtrent nodig omdat in de juridische praktijk, deze tests lang niet altijd door rechters geaccepteerd worden. De rechter beschikt over een beoordelingsmarge, zodat een praktijktest niet zonder meer de bewijslast omkeert.

Nieuwe wetgevende initiatieven⁹

Omwille van de vernietiging van verschillende bepalingen van de Antidiscriminatiewet enerzijds, en omwille van het uitblijven van een Koninklijk Besluit m.b.t. de praktijktesten anderzijds, heeft de Antidiscriminatiewet veel van zijn slagkracht verloren.

In de Kamer zijn momenteel besprekingen aan de gang om de Antidiscriminatiewet te hervormen.

Het doel van deze hervorming is mede om de Antidiscriminatiewet meer af te stemmen op de antiracismewet en de wet op de gelijke kansen voor mannen en vrouwen (en vice versa).

Tot op heden hebben bijvoorbeeld vreemdelingen een betere strafrechtelijke bescherming dan andere gediscrimineerde groepen. Zo zijn discotheken die Marokkanen de toegang weigeren of werkgevers die hen geen baan geven, strafbaar. Maar wie diezelfde toegang of baan weigert aan een bejaarde, gehandicapte of homo, is niet strafbaar.

Ook bieden de nieuwe wetsontwerpen meer slagkracht aan slachtoffers in een burgerlijke procedure. Nu al kan de rechter bevelen dat de discriminatie stopt, maar in de praktijk werkt dat niet goed. Hooguit krijgt het slachtoffer één euro schadevergoeding. Volgens de nieuwe wetsvoorstellen wordt de procedure versneld en zal de rechter de overtreder onmiddellijk kunnen veroordelen tot een forfaitaire schadevergoeding, tot 1.300 EUR of zes maanden loon.

Ook de praktijktests staan bij de bespreking van de nieuwe wetten ter discussie.

Uit de debatten in de Kamer bleek eerst dat er nu toch praktijktests komen in de Antidiscriminatiewet, ondanks het feit dat premier Verhofstadt in januari 2007 had gesteld dat er geen praktijktests zouden komen in de nieuwe Antidiscriminatiewet.

---

⁹ J. DE WIT, “Hervorming antidiscriminatiewet op de agenda”, *Juristenkrant* 2007, nr. 145, p.7

De Raad van State heeft echter in zijn advies aan het parlement de praktijktests afgeschoten. In het wetsontwerp had men een gedeelde bewijslast ingevoerd en gesteld dat ‘als het slachtoffer van discriminatie “feiten” kan aanvoeren, waaruit op het eerste gezicht discriminatie blijkt, dan moet de aangeklaagde zelf bewijzen dat hij niet discrimineert. Onder feiten verstaat het amendement o.a. “elementair statistisch materiaal”, “andere onafhankelijke klachten over racisme”, “feiten van algemene bekendheid”, “vergelijking van de behandeling van de gediscrimineerde met een referentiepersoon”. De Raad van State gaf een negatief advies omdat de “feiten” niet allemaal zouden zijn opgesomd en de voorbeelden die wel zijn opgesomd, te vaag zijn.¹⁰

Er zullen dus nog vele discussies volgen over dit onderwerp, waarbij de moeilijke afweging dient gemaakt te worden tussen de bescherming van slachtoffers van discriminatie en de bescherming van andere grondrechten, zoals de vrijheid van meningsuiting. Benieuwd wat het resultaat zal zijn....

---

¹⁰ J. DE WIT, “Raad van State schiet praktijktest af”, GVA 13 maart 2007.